

nie altyd getrou vertaal word nie. Deur byvoorbeeld 'n direkte onderwerp op 'n onoorganklike werkwoord te laat volg, skep Rilke eiesoortige betekenismoonthede, soos in "Eines ist, die Geliebte zu singen" (42). Laat die grammatikaal korrekte vertaalkeuse "Dit is een ding, om *vir* die meisie te sing" (43) hierdie betekenisverdigting verdwyn, of sou "Dit is een ding om die meisie te sing" dié spesifieke betekenis-skakering nie tóg kon weergee nie, al klink dit net so vreemd soos die Duitse bronteks? Juis hierdie tipiese poëtiese elemente dra, deur hul speelruimte vir interpretasie en betekenisontleding, tot die estetiese gehalte van poësie by, maar is uiters moeilik of onmoontlik om te vertaal. Ook die uitvertaling van argaïsmes (soos "Tage Tobiae", wat "dae van Tobias" word en volgens Pieterse "nader aan moderne Afrikaans is" (22), kan as 'n verlies aan outentisiteit beskou word omdat hulle ook van hedendaagse Duitssprekende lesers 'n sprong na Rilke se tyd vereis. Maar vir 'n hedendaagse benadering, soos Pieterse oortuigend argumenteer, is die behoud van sulke argaïsmes nie mees belangrik nie, en inderdaad is sulke filigraanse aspekte weens die tweetalige uitvoering vir liefhabbers nogtans toeganklik.

Waarom sou hedendaagse Afrikaanse lesers juis in dié ingewikkelde, hoog estetieseerde poësie belangstel? Die vertaler antwoord pragmaties: "[O]m die *Elegieë* nie te ken of in 'n verstaanbare taal te kan lees nie, is so goed (of sleg) as om gedigte en bundels soos Eliot se *The Waste Land* of *Four Quartets* of *Tristia* van Van Wyk Louw nie te ken of te kan lees nie" (18). Rilke se poësie besit ongetwyfeld klassieke status binne die wêreldliteratuur, maar dit sou leersaam wees om uit te brei op die verwysing na die Dertigerdigters (18, 12), wat 'n resepsiegeskiedenis aandui *sonder om dit te verklaar*. Dis teleurstellend dat Van Wyk Louw se nasate sý vertaling nie beskikbaar wou stel nie (kyk verwysing 18, 25–6). Want as 'n vertaling se gehalte in sy historiese aktua-

liteit setel en hy dit moet weerspieël, kan mens (uit bogenoemde) die gevolgtrekking maak dat Pieterse se vertaling 'n geslaagde en fynsinnige uitdrukking van 'n elegiese gevoel is, wat – moontlik – simpatie, selfs ook identifikasie met Rilke, en pyn oor vergange waardestelsels en wêreldbeskouings onderskryf. Dalk bied die aanknoping by die poësie van die eeuwisseling in Europa één moontlikheid om die verliese van die postmoderne, van postkolonialisme, vanuit die voedingsbronne van Europese gees te verstaan en te verinnerlik, om dit sodoende te oorkom.

Stephan Mühr

Universiteit van Pretoria, Pretoria

Vermaning.

Lucas Malan. Pretoria: Protea Boekhuis. 2008. 52 pp. ISBN: 978-1-86919-228-0.

Die spilpunt van Malan se sewende digbundel is die mens se ervaring van tyd as 'n dinamiese proses van volloop en leegloop. Hierdie ordeningsbeginsel word verwoord as "vermanings" waardeur 'n boeiende woordspel tussen die bundeltitle en -inhoud ontstaan. Deur die saamdink van die maan, wat in kombinasie met ander hemelliggame 'n prominente rol in die bundel speel en as 'n lewendige kalender gesien kan word, en die sagte dog helder aanwesigheid van tyd-in-schoonheid (of omgekeerd), kom die leser onder die indruk van die siklisiteit, verganklikheid en die groter plan van dinge. Die verskyning, bewegings en stande van die maan, soos later ook die aardse verliese en lentes, funksioneer as 'n multidimensionele indeks van die mens se posisionering binne tyd en ruimte. Dit word 'n vingerwysing waardeur spreker en leser by implikasie ge-"maan" word om te besin of bestek op te neem – onder andere van die eie nietigheid, wisseling en eindigheid binne die

kosmos. Hierin is die bundel geensins moraliserend nie; intendeel, die subtiliteit en variasie waarmee die gegewe aangebied word, sorg vir 'n simpatieke, hoewel effens afstandelike aanslag. Maar die titel "vermaning" nooit uit tot 'n selfs verbeeldingryker lesing, soos dat 'n hele ervaringswêreld besig is om "te vermaan", of "maan te word", in dié sin dat die lewe self steeds meer die aanskyn van die kom en gaan van die maansiklus aanneem, en die gewoonste dinge soos die fisiologie van die hartklop toenemend in die teken staan van aankoms en vertrek. Selfs die uitdrukking "ondermaans" word deur die digter benut ("Nuwejaar", 20) om die oneindigheid van die skepping op 'n lugtige wyse teenoor die allelaagse en vervlietende aardse te plaas.

In "Kalender" (50) dien drie beginsels hulself aan, naamlik tyd, beweging en ordening: "Die tyd, die jaar en dag – die bepaalde dag/kom langsaam nader". Op 'n soortgelyke wyse speel óf 'n gedigtitel, óf 'n versinhoud in op een of ander vorm van tydgebonde ordening. Daar is onder meer sprake van voorspellings, profete, bloeiwyses en vrugbaarheid wat met die raaisel van siklisiteit en voltooiing verband hou en op 'n konkrete wyse verbeeld word. Oral skemer die mens se onbeholpe antwoord hierop deur: die magteloosheid teenoor tyd; die "sierlik[e] verset / teen die groot vergaan" ("Lentekoms", 43); maar, ter nuansering, ook die gelate aanvaarding dat niks stand hou nie. Indirek klink die vermaning telkens dat op hierdie "geronde blou bal op haar as" ("Oorsprong", 16) alles van keisers tot koekemakrankas mettertyd tot niet gaan. 'n Finale afloop word in die vooruitsig gestel met die ontsagwekkende beeld van "die Suiderkruis [wat] onverbiddelike sink" ("Oordenking", 44).

In 'n drietal ongetitelde afdelings word die menslike kondisie en die gedagte van tydverloop paslik uitgedruk in terme van die stand en beweging van hemelliggame, gevolg deur die verlies aan bekendes, 'n troeteldier

en verhoudings, en laastens die aanbreek van 'n nuwe seisoen. In hierdie verband komplementeer die omslagontwerp die bundelinhoud. Die helderrooi vlakke dra 'n dringendheid en 'n ruimtelike kwaliteit wat die onmeetlikheid van die kosmos suggereer. Dit is tekenend van die binnegesprek wat die spreker veral in afdeling 1 met die hemelliggame aangaan; en van die stilte en die gloed van 'n aanvoelbare, selfs dreigende teenwoordigheid waarvan die mens as aardbewoner nie volledig sin kan maak nie. Hierin wys die omslag in 'n sekere opsig uit na die slotgedig "Memorandum" (52) met sy beklemtoning van "eensaam", "angs", "aardig" en "verlate" in die slotreëls van die onderskeie strofes. Daarby dien die klein, ingekaderde afbeelding van 'n skildery (*Ysterrooi naghemel* van Nicolaas Maritz) op die voorplat as verdere kontekstualisering – 'n laaghangende volmaan dui 'n (voorlopig) voltooide kringloop aan, en wys op die paradoks en relatiwiteit van die afstand en nabyheid van dinge. Ook herinner die verlate naglandskap met sy yl en bizarre ligstrepe aan die gewaarwording van vreemdheid, afsondering en verlatenheid as behorende tot die deels onvertolkbare tekens wat meermale deur die gedigte wakker geroep word, en die talle verwysings na die nag in die bundel.

Waar Malan nog altyd 'n meer geordende versvorm verkies het, en steeds die vakman bly wat tegnies afgeronde gedigte skryf, neem die vers nou dikwels 'n effens vryer, losser loop wat die digter se oeuvre ten goede kom. Die digter bereik hiermee 'n groter ewewig en bly in pas met tendens om die vryer versvorm verder te ontgin. As ervare woordkunsenaar weet hy hoe om die gemakliker, intiemer praattoon te versoen met die formele eise van artistieke skikking. Daarby is die versreëls in hierdie bundel ritmies besonder bevredigend wat die wisselende spel met heffing en dalinge betref. Daar is 'n natuurlike grasie en beweeglikheid, maar met die voet ferm op die aarde vir die nodige defini-

sie en nadruk. Eweso is die klankpatrone en enjambering vernuftig en ongeforseerd, maar voldoende om bindinge te bewerkstellig en betekenis te aksentueer, soos in "Oggend-besoek" (45):

terwyl hy hom soos 'n ou minstreel
op die dag van môre voorberei
deur hier en daar 'n noot of twee
by die rooi nerina se kroon te steel.

Malan se werk is nie uitgesproke religieus nie, maar die verse dra iets van 'n stille aanskouing, 'n nederige oorweging van die sigbare wat met 'n bepaalde piëteit gepaard gaan. Dit word versterk deur etlike verwysings in titels of andersins waarin 'n Bybelse of metafisiese dimensie resoneer. Terselfdertyd is daar iets *unheimlich*s en verontrustends, wat bydra tot opvallende tekstuurverskille en nuanseringe binne die bundel.

Dikwels word 'n perspektiefwisseling bewerkstellig deur die naasmekaarstelling van die eietydse of alledaagse met die ewige, soos in die knap vers met die ewe beskrywende titel, "Gietery" (13):

Dit plof en klots daar bo van waterstof
en ander elemente wat so om die eeu
'n klein planeet of dwaler in 'n baan inpluk
en daar laat hang.

Hoewel woorde soos "kosmos", "sterre", "son", "maan" en "glans" noodwendig as bindingsmiddele in hierdie bundel funksioneer, word die varsheid van die gedigte op die duur deur die herhaling aangetas. Dit word egter gebalanseer deur skerp beelding ("lek 'n groen sipres met gesplete tong nog óp", 33; of "met die wulpse wit dye slap", 39) en woordvondste soos "ruimteling" en "wuffte". Ook verleen verwysings na die seksuele meerdere dimensies aan die tyd-gegewe. Tyd, ryping en voltoering is immers van die grondbeginsels van seksualiteit, afgesien daarvan dat heelwat verse daardeur 'n sterker sintuiglike lading en meerduidigheid verkry.

Vermaning balanseer op die mespunt tussen waarneming, konkrete beelding en meditasie, en bied voldoende afwisseling binne 'n oorkoepelende tematiese geheel. Dit is nie die soort gedigte wat met die eerste lees oorrampel nie. Veel eerder is dit verse wat in samehang gelees moet word en aanspreek deur 'n rustige onderbeklemtoning en onderlinge resonansie. Die gevoeligheid en egtheid wat ten volle by die Malan se woordkuns geïntegreer is, en die oorspronklikheid waarmee hy sy tema ontgin, sal 'n wye verskeidenheid lesers boei. *Vermaning* kan beskou word as 'n tematiese en vormlike verbreding van 'n oeuvre en 'n bundel wat estetiese bevrediging sowel as stof tot nadenke bied, met die digterlike fynheid van "vluggende vlinders se ligte spoor" ("Sterrenag", 14).

Zandra Bezuidenhout
Stellenbosch

Môrester.

Pamela Jooste. Vertaal deur Jaco Fouche.
Roggebaai: Umuzi. 2007. 319 pp.
ISBN: 978-1-4152-0042-1.

Pamela Jooste is 'n gewilde Suid-Afrikaanse skryfster van wie vier ander romans al verskyn het. Haar debuutroman, *Dance with a poor man's daughter*, is etlike kere bekroon. Dit is egter die eerste keer wat een van haar boeke in Afrikaans vertaal is. Die vertaling is deur die skrywer Jaco Fouché gedoen.

Die roman vertel die verhaal van Ruby en Rose Jacobs, twee meisies van Woodstock in die Kaap wat ná hulle ma se dood in die Sacred Heart-kinderhuis van die Katolieke Kerk teregkom, aangesien hulle tante Olive se verantwoordelikeheidsin nie verder as maandelikse Sondagmiddagetes strek nie.

Die twee susters is grootliks op mekaar aangewese danksy hulle onbetrokke fami-